

JOURNAL.

PENTRU RESPÎNDIREA SCIINTELOR NATURALE ÎN ROMANIA

Redigeat

de

Professor Dr. Iuliu Barasch și D. Ananescu.

Coprire: O oră teribilă. — Planta Mimosa Pudica. — Alessandru de Humboldt. —
Arborul Mahagoni.

O ORĂ TERIBILĂ

petrecută în crăpătura unui Ghiatoiu [Glacier].

Pe vârful munților înalți, domină o iarnă ne- | o înălțime mare (la 4800 metri) în climatele tem-
stârșită; acolo zăpada nu se topește nici o da- | perate s. e. în Elveția începe la 2500 penă
tă, d'aceia se numește acolo zăpada eternă sau | la 2550 metri, pe când în țerrile polare, chiar
glacieri (glaciere). Glacierele încep la Ecuator la | suprafața plană a pământului este acoperită cu

zapadă eternă care se numese acolo Ghiatoe (Glaçons). Sunt duce feluri de glaciери, unii care rămân tot-d'una nemişcaţi; asta se află în sus, către vârful munţilor înalţi; pe când de de subţul acestor gliatoe, către otărul unde încetădă regiunea zăpădei eternă se află alţi gliatoe care sunt mobili; adecă primăvara o parte dintre'ânşii se topesc, atunci tot gliaterul începe a se misca, adecă a se aluneca din sus în jos pe povărnirea muntelui. Asemene gliatere mişcătoare, care se numesc şi „Nemeţi“ (A-volanches) sunt d'unu fôrte mare pericol pentru vecinătatea lor; căci ori ce obiect se află pe drumul pe unde descinde (se pogoră) este sdrobotit şi nimic, fie ce cassă şi chiar sate şi oraşe întregi. Ca se aibă cineva o idee despre forţă pogorătoare a unui gliater, e destul ca să dicem că grosimea lor este câte odată de 4 sau 5,000 stănjini; ba încă, între unii mergu riur care au o dîncime de 250 stănjini, şi totu nu ajung la fundul lor. Altă dată s'e gădesc în gliatoe crepături care sunt numai de $\frac{1}{2}$ stănjini largu, dar de sute de stănjini adânci, formându nisce precipiciuri terribile. Cându au cădutu cineva acolo, mai nici o dată nu scapă, şi acestu pericolu este cu atătu mai mare, fiindu că de multe ori furtuna sau o zăpadă prospătă acopere suprafaţa crepăturilor, şi voiajorul neştiind, pôte să cadă mai lesne în aceste precepice. Precum s'a întâmplat chiar în anul trecut cu unu fostu funcţionar al unui consulat al nostru din ţerră; ellu preumblându se fără intru gliătarile alpilor a cădutu într'o crepătură, şi n'a mai eşitu.

Să citădă faptul unui om, care, cădind într'o crepătură pênă în fundu, din norocire nu şi-a ruptu nimica, ci din contra s'a sculat, s'a preumblat sub glacier pênă unde a găsit o gaură pe unde a eşit. Dar aceste fapte sunt miracole estraordinari.

Am şisă că e fôrte rar ca să scape cineva când a cădutu între crepăturile unui gliatariu, dar această raritate norocită s'a întâmplat deunăzi la unu tînăr englesu; de aceia tôte jurnalele au vorbitu despre această curiosă aventură, şi noi credem a face o plăcere lectorilor nostri, a cita aici tótă această naraţie făcută chiar de către acela care era obiectul se.

Eaca ce racontă acestu englesu.

Companionul meu împreună cu mine, ne amuşitu pe muntele Brevantă lângă Chamunix (Helvetia) apoi fiindu că fie-care voiajor curagiosu nu părăseşce acest locu, fără să visite pe marea înghietată (aşia se numesc celebra regiune a glaciерilor lângă Chamunix) de acea am otăritu a vîdita acestu locu terribil, dar aşia de interesant. Am plecatu de la Chamunix s'era, şi am dormitu pe vîrfu muntelui Montanvert, într'o mică căsciôră (birtu) care se află la marginea mării înghietate. Aduoa şi de dimineţă, într'o şi de Iulie fôrte frumôsă ne am sculat, am luat cu noi provisie de mâncare şi am plecat împreună cu căleuđulu nostru, cătră immensa marea înghietată unde ş'i imagină cineva, că este lângă polul nordului, de şi se află în miđlocul Europei. Ca o $\frac{1}{2}$ oră am mersu totu mereu pe marginea glaciерilor, avindu-le în stînga noastră, de unde am pututu preabine vedea precipicile esroiabile din care sunt pătrunse. Căleuđul nostru a şisă acum că trebuie să ne suim chiar pe unu gliatariu, ca să începem preumblarea noastră pe marea înghietată.

Din nenorocire, am neglijat a lua cu noi fringii lungi şi toporă, care sunt nisce precauţiuni fôrte necesarii la o asemenea călătorie. Cu tôte aceste noi eram veseli, şi umblam preabinte, încitu călăusulu nu a pututu a ne urma, şi ne a strigatu ca să mergem mai încet şi cu atenţiune, să lăssăm mai bine pe dînsul ca se mērgă înainte şi să ne arete drumul. Dar noi tineri, am meprisat povătu lu. Peste cîteva minute am vedutu că o crepătură largă în ghiată, ne opresce drumul; dar fiind că ni s'a părutu că crepătura nu este adincă nici decum, numai ca 20 de paşi, şi o se fie lesne a intra acolo, şi a eşi pe partea cealaltă, sprijinindu ne pe bastonele nostre de Alpi cu vîrfuri înferate, şi vēdind că crepătura este pre lungă, încitu o se fimu siliţi a face 60—70 paşi până o vomocoli, am otăritu a trece peste dînsa. Vēdind această otărire, căleuđul nostru ne striga. Este pericolosu D-lor acea ce vreţi se faceţi! trebuie să ocoliţi crepătura“

Cu tôteaste am pussu piciorele pe povărnirea crepăturilor, însă deja fiindu acolo am vedutu că o să ne fie preab greu a ne sui pe povărnirea pusă fiind re-

pede și lunecătoare, apoi tocmai acum cu spaîmă am vedut că crăpătura să suptiedă în jos, și merge până la o adâncime imensă; am otărit a me întorce, dar în acestu moment: piciorul meu cellu dreptu a lunecat, și într'o secundă m'am simțitu că cadu în ăuntrul precipiciului.

Nu potū să descriu simțirile melle din acestu momentu; parecă eramū amețitu și încremenitu, și tôte gândirile melle aū fostu concentrate, în idea că mergū cătră o peire înfiorătoare. Dar în mijlocul căderii melle, am simțitu că m'am opritu la unu locu și că sint atîrnatu între ceriu și abisū, atuncea concentrându tôte forțele melle am strigatu O frîngie!

Numai o întâmplare norocită, cu totul extraordinară, a făcutu că n'am cădutu îndată penă la fundul precepiciului; (prăpastiei) căci o dungă suptire de ghiață numai de cîteva police în lungime, a strimtoratu în acestu locu calea precipiciului, și pe acestu podu atitu de fragilū, era atărnată viața mea. Printr'unu instinctu, și fără ca se me po ū esprima acumū cum am făcut acēsta, m'amū aruncatu în susū, și m'am pusū cu unul din piciorile melle, pe dunga mîntuitoare care înșă, era și ea destul de periculoasă, fiind că amū pututu să punū pe dînsa numai o parte a unui piciorū, și era de temutu că greutatea corpului meu va face ca dunga să cadă josū împreună cu mine.

Acum mințile melle parcă mi aū revenitu, și am aūditu pe companionul meu, care a remasū susū. dicēndu'mi: Dumneșeule. n' am mai gânditu că voiū mai aūdi glasul d-tale; ai curaj și nu perde mințile. Căleuđu a alergatu degrabă înapoi la Montanvert, de unde se va întorce curindū cu oameni și cu frîngie“

Dacă ellū nu va veni curindū, nu voiū mai vedea lumina sōrelui îi respundēmū.

Dar poziția mea, a devenitu din minutu în minutu mai terribilă. Ne putândū sta pe dungă numai c'unu piciorū, eram silitu ca să mă apăsū cu spinarea pe unu pārete al crepătūrei, și cu o mînă pe pāretele oppusū, dară pāreții crepătūrei erau așa d'alunecători, în cătū nu am găsitu acolo nici unu punct de sprijinire și am simțitu că forțele melle se ducū, mai cu seamă fiind că unu riū cu apă rece se vārsa din sus peste umerii mei care mă udaū până la pele, și m'aū pătrursū cu o recelă înghețătoare. Peste ca-

pul meu la o distanță parcei imensă, am vedutū ca o vargă albastră a ceriului, dar impregiurul meu numai ghiață înfiorătoare, și suptū piciorile melle unū precipiciū adincū terribilū de mai multe sute de picioare, și m'amū incredințatu că dacă ași fi alunecatū în drepta saū în stînga dungei, dejă oșele mele ar fi fostū pulbere, și corpul meu unū cadavru.

Trecuse 20 de minute dupe căderea mea, și totū n'a venitū unū ajutor! Dar am simțit că piciorul meu cellu stângū pe care stamū pe dungă, a început a se paralisa de osteneală, pe cānd cellu dreptu s'a rānitū în momentul căderii și'mi era cu neputință se mă sprijinescū pe dānsul; tot o dată am simțit că sîngele imi curgea pe obrazū din nisce rāni adānci care asemenea le-am dobinditu în momentulu acela. Cu des perare strigam dup'ajutorū, dar nici unū respunsū de la companionul meu; am repetatu acēstă strigare de disperare; dar în deșertū, că uici unū respuns. Am cunoscutū fidelitatea amicului meu, am sciutū că daca ar fi fost ellū susū lîngă crăpetnră, nu m'ar fi lāsatu fără respunsū. Acum o idee terribilē 'mi a venitū în capū: ore nu s'o firētăcitu și ellū umblāndū dupē ajutorū pentru mine, și nu mai gāsescce crăpătura unde am cădutu: căci Giascerul are sute de crepături care că sēmene una alteia. „Acum sunt perdu“, strigaiū, de ce să mai sufferū āncă astă agonia morței? să mă lasū mai bine să cađu îndatē jos, și adio lume!“

Amicul meu, precum am aflat mai pe urmē, plecase într'adevărū înainte căleuđu lui strigānd de departe ca ce alerge mai curāndū, însă a avut ideia fericită d'a pune unū semnū pe crepăturā unde mă aflam, ca s'o recunōscă și să nu se rātēcēscă între nenumeratele crepături alle giasciarului; așea, eū eram perdu, fără nic'o îndoelē. Dar se reviu la starea mea însumi într'acēstu moment terribil unde am remasū 50 de minute; dar ce 50 de minunte! mi s'a pērut că sunt 50 do ani infernali!

În minutul cāndū disperarea mea a ajjuns la culmea ei, eaca că aūđu din nuou glasul amicului care mă chiamē, atunci speranța și amōrea viaței 'mi aū revenitu și cu o forțe supra umană am adunatu restul energiei melle fisice și morale ca să scapū din peire.

Cum devine unu omu ingeniosu in ast-felude momente critice! Mi amu adusu aminte ca am in posesiune unu bricégü si am otarätu a sepa cu dinsu nisce gäuri in përetii crëpäturëi sperändu ca voiü fi in stare a bäga picioarele si mânele melle in aceste gäuri separte in diferite înältime si sprijinindu-më tot d'o datë in spinare pe päretele oppusu, si asia 'mi am inchipuit, ca numai asa voiü scäpa; cäci am simtit ü ca fortele melle au ajunsu la sfärsitul lor si ca nu mai putëm sä stau mai multu pe unu picioru peste dungä. Darce întreprindere periculöse! Numai o micä alunecäturä in drëpta sau in stänga, unu singur pas falsu, si eram perdit! Acëstä indoelä si neotäräre a paralisatu încă mai multu fortele melle care si de sine au ajuns la punctul stingereii lor.

Dar in acestu momentu, audu o veste care parecä vinea diu ceriu. Amicul meu strigä: Eaca ca viü! Sunt trei oameni cu frängii! Cum alergä, cum fuge!— Abiea a trecut unu minutu si eaca ca vedü, o fringie lësându-se in josu in crepäturë, inse ne ajjungând pënä la capulu meu, „Dumnezeule, strigaiü in desperare, frängiea e prea scurtä, iar nu e sperantä! Curagiü amice, 'mi strigä companionul meu; „Avëm multe frängii, le vom nodä, tinei bine!“ Acum într'adevär m'am tinut bine; ne luând sëma la durerile ardetöre a mânelor melle inghieöate, am prinsu indatë vârful fringiei, am incongiurat cu dänsa corpul meu făcändu-mi unu bräu nodatü, am dat unu semän ca suntü gata; acum am simtit ca fringia se in-

tinde si ca më trage in susu; dupe câteva minute eram trasu afarä din ghieöele crëpäturëi.

Dupe ce m'am simtitu singur sub bolta ceriului, am cädu in genuchi si am făcut o rugäciune de reconoscintë cätre *Cellu A-tot-putinte*; una din acelle rugäciuni, care le va pricepe numai d'acela care le-a făcutu o datë in viaöa lui. Dupë acësta am cädu in un leşinu, causatu d'atäteä emoöiunii si a tinut câteva minute; dupë ce am revenit in fire, amiculü si cäleuöul m'au luatü sub braöe si m'au dusu asia inapoï la Montanvert, unde am remasu in patü bolnav câteva öile petrecänd öile dureröse din cauza ränilor ce am cäpätatü, si nopti încă mai terribile din cauza visurilor înöiorätöre in care m'am veöut atärnat între ceriu si abisü într'o crëpäturä infernalë!“

Eacä o aventurä (intämplare) care pöte sä se intämple într'o terrä muntösä ca Elveöia! Eacä din nou adevëritu sentinöa Bibliei: ca munöii sunt tronul maiestäsei divine, ca Ocënuöü este martor gloriei salle infinite!“ Într'adevärü, numai scenele grandiose alle Naturei, de si suntü pline de pericolü, sau mai bine sä öicem, tocmai fiind ca suntü pline de pericolü, înälte inima omului si o ömple cu religiositate si nobleöe. In terriile öeaste nu esistä cräpäturi alpine, dar suntü acolo câte o datä alte cräpäturi mai infernale, in care se cufundä esistenöa nösträ fizicä si moralä din care nici töte frängiile lumei nu potü sä ne tragä afarä.

B.

PLANTA NUMITA MIMOSA PUDICA. LIN. (SENSITIVA.)

Astä specie, una din celle mai interesante din reguul vegetal din cauza iritabilitätei peste măsurä, a foilor salle, care'i aöi dat numele popular de *Sensitiva*, este respänditä cu abundentie in tötä America tropicalä, unde acopere o mare întindere de pämönt. Se cultivä si'n alte locuri, precum si la noi (1); dar'i trebue multä îngrijire. Ästä plantä meritä a ficsa atenöiunea nösträ fiindü ca ne presintä fenomene de miöcare întocmai ca si la animale. Foile mai mul-

tor specie de *Mimosa* si mai cu sëmă alle *Sensitivei* presintä nisce fenomene de iritabilitate vegetalä, sau dupä cum se öice, de sensibilitate, astfel de pronunöiatä, astfel de curiosä, încät fac dintr'acëstä plantä nisce minuni vegetale. Äöia aste fenomene au attras de mult timp atenöiunea observatorilor, si planta care le manifestä într'unü grad eminent, *Sensitiva*, a fost subiectul unui mare numerü de esperiente, si prin urmare de cercetäri numeroöe cu care s'a invuöit sciinöa. Este dar de neapäratä trebuinöä a face canoscut aici in ce consistä aste cu-

(1) La grädina botanicä a sölei de medicinä de längä Cotroceni, fondatä de D. Dr. *Davila*.

riose fenomene de iritabilitate, și a explica sub influința căror cauze se manifestă.

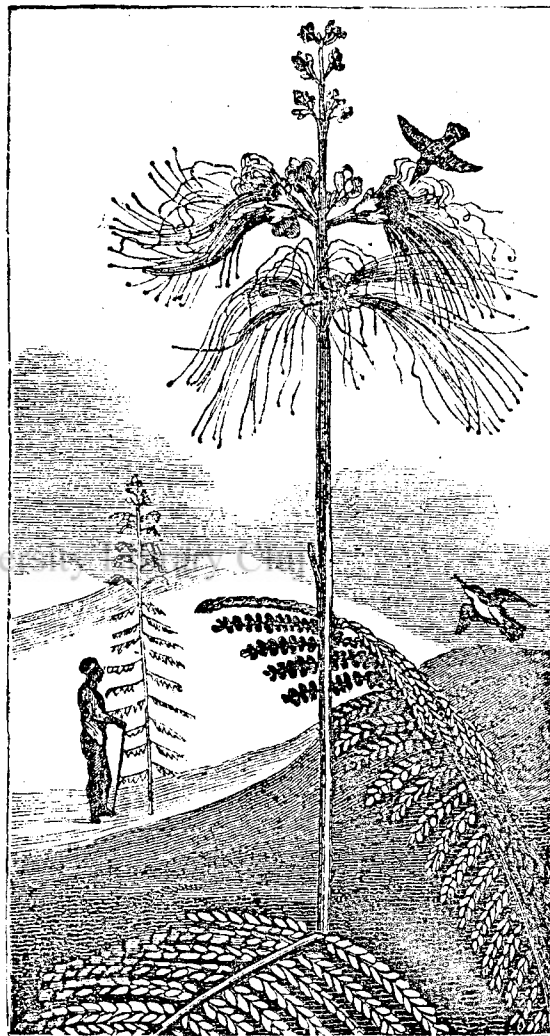
Foile acestei plante sunt compuse și se observă niște umflături la punctul unde se inseră (lipesc) micile foliole pe pețiolul comun, precum și la punctul unde se inseră foia întregă pe trunchi; în aste umflături pare că se opără toate mișcările, d'aceia li s'au dat numele de umflături mișcătoare.

Când o cauză, astfel spre es: o atingere, o apropiere a unei passerei, lucrădă c'o destul de mare energie p' o foie a Sensitivei, atunci micile foi se rădică printr'o mișcare de ginglim pe pețiolul (coda frunzei) medianu, se aplică una peste alta. prin facia lor superioară îndreptându-se către vârfu, micile pețiole precum și toate foilele pe rând se apropie una d'alta în direcțiunea acului pețiolului comun; în fine aceasta suferă o mișcare inversă celor precedente, și se aplecă astfel a deveni atârinate sau chiar paralele pe trunchiul care le p'ortă. Dacă iritația a fost energetică, mișcările nu se mărginesc la foia pe care s'a esersat d'a dreptu și se propagă până în foile vecine. Foaia contractată (strânsă] astfel, se pare oare cum vesteșită, sau ca să vorbim mai esact, dispoziția ei este întocmai cu ceea ce e n'optea, sau în timpul acestui fenomen însemnat ce se numeșce somun. După ce stă cât-va timp în starea acésta, pare că se întorce la viață: pețiolul comun se'nalță, micile pețiole secundare se întind, foile se aplecă și devin orizontale, c'nn cuvânt, deosebitele sale părți iaș pozițiunea lor normală ca să reproducă același șir de mișcări, îndată ce o nouă iritație va lucra asupra lor.

Ordinea după care se propagă aste mișcări este asemenea curioasă. se vede că cauza iritantă lucrând. spre es. la extremitatea unei foi, efectul se u se propagă dintr'acest punct spre basă, și întindindu-se în foia vecină se manifestă într'o direcțiune oppusă. Ast modu de propagațiune devine mai evident, când iritația a fost mai pucinu repede și mai pucin violentă. Când iritația este ușoră, mișcarea se mărginește numai la micile pețiole, fără a determina aplecarea pețiolului comun; dar p'ote fi mărginită la câteva perechi de foi sau chiar la una sângură.

Ca Sensitive să producă aste mișcări cu totă

iuțela lor, trebuie ca vegetația sa să fie viguroasă (puternică), sau să fie suppusă unei căldure umede de 24° sau 25°. Iritabilitatea sa este atunci la maximum. Așia în părțile Americi unde ea creșce spontanamente este îndestul ca sgușuirea pricinuită de pașiuu omu sau ai unui cal să determine aplecarea tuturor foilor alle plantelor vecine. Ast felu a fost constatat și însemnat de mai mulți observatori, și mai cu sémă de Martius și Meyen.

Mimosa pudica. (Sensitive.)

Caldura lucrădă ca unu iritant puternic asupra foilor Sensitivei, dar și schimbarea repede a temperaturii lucrădă asemenea asupra Sensitivei ca o cauză iritantă. Dacă spre es o ramură măricică d'acéstă plantă e pussă într'o florărie sau sub o cage de sticlă, și rădicând repede acéstă cage, sau o deschidere a florăriei și ajunge astfel aer rece peste d'ansa, se vede îndată, că toate foile se aplecă. ca cum o sgușuire repede ar fi venit peste d'ansa; așia e de delicată și impresionabilă astă plantă.

Una din acțiunile cele mai curioase care pun în jocu iritabilitatea *Sensitivei* este aceea a agenților chimici și mai special a soluțiilor alcaline cencentrate. Dar în privința acésta Duhamel și mai mulți fiziologiști au observat că acidele lucrădă differit de alcaline, așa spre es. o picătură de acid sulfuric aplicată foarte încet pe o mică foiță a *Sensitivei*, se vede îndată că petiolul comun se aplécă, pe când cu potassa se rădică. Tăerea și ruperea produc fenomene analoge de iritabilitate. În fine ca să terminăm astă espunere a cauzelor care pot descepta sensibilitatea *Sensitivei*, vom adaoge fluidul electric. Am avut ocasiune a vedea, la unū curs experimental de Fizică vegeală la grădina plantelor din Paris, că o scântee electrică determină contractiunea frunzelor acestei plante; cu tôte că unii observatori au cređut, că ast effect trebuie să fie atribuit mai cu sémă sgraduirei mecanice care rezultă din esperienție; într'adevăr ori cât de mult vom electriza o *Sensitivă*, după ce am isolat'o, nu se vor mai vedea foile ei îndoindu-se. — Etherul lucrădă într'unū modū desavantajosū asupra *Sensitivei*, o face a dicō a'și perde proprietatea; s'a observat însă unū lucru curios, că *Sensitiva* eterisată la umbră își redobândesce proprietatea sa dupe cât va timpū, pe cândū eterisată la sóre aperdu'to cu totul.

Una din particularitățile cele mai însemnate în istoria *Sensitivei* consistă în facilitatea ce are ea d'a se obienui, ca să đicem așa, la acțiunea unei cauze irritante lung timp continuat. Asta se demonstră foarte bine prin esperiența făcută pentru prima óră de Desfontain, care punând o *Sensitivă* într'o trăssură, a veđut'o că închide foile îndată ce începea sgraduitura produsă prin rostogolirea rótelor pe pavagiū. Dar sgraduitura urmându-se mult timp, plantase obienui cu astă stare, întinse foile ca cum iritabilitatea ei ar fi fostū destruită, cu tôte acés-tea astă proprietate esista încă într'ansa, căci îndată ce trăssura se opri, se apropiară din nouū foile; așa dar în casul acesta n'a fost de cât unū fel de obiceiū ce luasse planta prin effectul unei acțiuni irritante prelungite mult timp.

După ce am resumat faptele principale relative la istoria atât de curiosă a *Sensitivei*, să arătăm acum până la ce punct, esamenul anato-

mic și observațiunea, permit d'a pătrunde în secretele astei minunate organizațiuni. Am đis în trecăt că mișcarea micilor foi, a petiolelor și a petiolului comun alle acestei plante, se pare a se opera întrégă în unflătura mișcătoare care se află la basa lor. Așa în structura astor unflături s'a căutat cauza mișcărilor acellor deosebite părți. Unū iugenios fiziologist modern, Dutrochet, a recunoscut că tăind jumătatea superióră a unflătorei, fóia se rădică, și că din contra se cobóră când scótem partea inferióră a acestei unflături. D'aci ellū a supposat, că aste duoe jumătăți lucródă ca duoe resorturi cu tensiuni contrarii, din care unul rădică, ear altul aplécă fóia, și că o cauză óre care, dă pre dominanța unuia din duoi, învinge rezistența cellui-l-altū și determină mișcarea.

Totș ellū a pretins că astă sensibilitate residă într'unū strat de cellule, ce se află la punctul de unire al petiolelor cu trunchiū, și care se impresionedă de acțiuni chimice și mai cu sémă mecanice. Alții au pretins ca astă sensibilitate este rezultatul grămădirei sevei (zcama) într'o parte a plantei în secunda când se attinge.

Ori cum va fi, astă plantă ne presintă fenomenele cele mai curioase și extraordinare din tot regnul vegetal.

Mimosa pudica nu este singura plantă care manifestă fenomene de sensibilitate, mai sunt și altele precum: *Hedisarum girans*, *Oxalis Sensitiva*, *Berberis vulgaris* *Dionea muscipala* etc.

Terminăm istoria *Mimosei* prin a arăta caracterele ei botanice.

Mimosa este o plantă din familia Leguminoselor, unde se află fasolea, lintea și mazerea. — Este unū mic arborel, anualū sau bisanualū în florării, cu foi compuse: flori mici poligame, dispuse în capitul, și de colóre roșie violet, caliciul este mic, monosepal, având marginea tăiată în 4 sau 5 dinți; corola monopetală neregulată, stamine în numer de đece, libere perigine, adecă inserate împregiurul pistilului; pistilul are la basa sa unū ovariiū c'o singură logie (unilocular); fructu mic uscat cu duoe trei semințe, fără albumen (materie făinosă care servă de aliment pentru embrion). Astă plantă de ornament presintă în regnul vegetal unū esemplu frapant de pudicitatea virginală: d'acolo și epithetul ei de *Pudica*.

ALEXANDRU DE HUMBOLDT.

II.

„Acestu bărbatu possede o scitnțe immensă, și cu tótă senectntea lui cea adincă, memoria a remassu in tótă integritatea ei până la finitul vieței. În conversațiune, nu'lū putea opri nici narațiunea faptelor, nici citarea numelor seú, a numerelor, astúfelu încátu ellu 'și adducea aminte de celle mai mici lucruri, totu așia precum 'și aducea aminte de celle mai importante. Ellu possede totu d'o dată și acellu „cuaragiū allū opiniunei“ de a'și esprima totu deauna opiniunea sa fără temere inaintea lumii întregi. Libertatea religiósă, precum și cea civilă 'și afla într'insul unū defensor constantu. O trăssură fundamentală a ființei lui întregi este uitarea cu totul de sine, și îngrijirea altora. Este unū factū necontestabilū, care însă 'lucunoscū și'lū sciū numai singuri amicii lui mai de aprópe, că Humboldt destina cea mai mare parte din veniturile salle spre binefaceri și spre adjutóre studenților cellor bunī. Proprietatea lui privată uu este mare. Daru accepta de la regele Prusiei o sumă mare, pentru locul ce ocupă la curte; afară de aceasta priimesce de la Cotta pentru edițiunea operilor salle o sumă anuală de banī. Prin simplitatea vieței lui, nu numai că nu s'ar adjuge cu unū attare emolumentū, daru 'și arū putea aduna unū capitalū insemnatū; însă Humboldt cugetă de a face o mai frumoșe întrebuințare de acesti banī, dacā va alina pe ici pe colea durerile a mai multorū sermani suferitorī. În genere, tótă influința ce o posedă la rege îi servă numai și numai spre inaintarea sciințelorū.

„Nici o persónă care s'a presintatū inaintea lui, n'a fostū respinsă. Cu unū cuvântū este unū bărbatu care departe de ori ce ură, tinde totu deuna acollo unde póte offeri adjutóre.

„Acum ne vomū occupa aci despre vieța cea quotidie a acestui mare bărbatu. Humboldt se scólă diminéta la 8½ ore; la dejunū citește epistolele priimite, și respunde îndatā la tóte. Dupā acésta sāmbracă spre a accepe visitele care sē potū face până la 2 ore după amédă, la 3 ore sē duce la ma-

„ssa regală, unde obicnuesce a prândi mai cu deosebire, și la 7 ore séra sē întornă la cassa sa și șede aci ocupându-se până la 9 ore; de aci din nou sē duce in societatea regală, din care apoi esse tocmai la 12 ore nóptea. De acum începe orele lui de labóre adevărată. Timpul cellu mai favorabilū, și in care ellu lucrédă până diminéta, până ce rașele sórelui jócă désupra capului lui cellu inaltū, la operele salle celle nemuritoare.

„Treí ore de diminéta a bătutū, cândū acest mare bătránū de 90 de anī dā corpului seú fatigatū pucină odihnă, spre a'și recăsciga noașputere pentru alte lucrări nooe. Astúfeliū domină la acestu bărbatu spiritul peste corpū. Humboldt n'are familie, afară de fii și de ficele fratelui seú Wilhelm.

„Humboldt possede unū sentimentū anticū adeveratū pentru amicie; sacrificiulū lui și serviciile pentru și cátrā ori cine, trebuie se fie admirate mai vartosū in timpurile nóstre egoistice, in care până acum n'am avutū unū attare esemplu. Prin acéstă nobilitate și piin legámántul seú cellu social cu tóte persónele celle mai inalte, din tóte părțile lumii, a devenitū, singurulū punctū importantū in lumea spirituală, allū culturei nóstre europene și principiul fie-cărui progresū sciințificū. Căletorii animatī de dinsulū tindū spre locurile celle mai depártate, spre a descoperi țerrī nooe și ne cultivate; naturalistiī cei tineri se ocupū sub auspiciulū lui, cu enigmele creațiunei și cu puterile celle oculte ale naturei. Fisiciī, astronomiī, botanistiī și chimistiī, toți asternū acestui mare barbatū descoperirele la piciórele salle. Ellū animédă stăruința lorū, laudă și recompensă ocupăciunile acelora; conducerea lui le arretă drumul spre care trebuie sa'rmumeđe. Toți privescū la dānsul ca la unū rege, tóte canalele și rāurile se varsă in acest océnū al sciinței, care unescē in sine tótă comóra sciințelor nóstre. Întru adevărū uuū attare omū încă n'a trăitū până acumū, și ellū a fostū singurulū bărbatu in lume, care a pussū corona geniului pe capū.“

Acésta am voitū a ve comunica iubiților lectori, și credū că fie ce omū al sciinței, adecă care se ocupă cu plăcere de dînsa, va pute lua unū essemplu frumosū, atătū din purtarea cea nobilă, din viêtă, precum și din stăruința și diligența lui cea mare; mai pôte vedea și altă ceva, adecă că omul trebuie se dea spiritului mai multū nutrimentū de câtū corpului, căci cell dintăiū conduce pre cellū de al duoilea și nici de cum vice versa. Acestū bărbatū cu tótă negligența corpului a adjunsū la o etate de 90 ani, la care nici unū altulū care 'și a îngrijitū corpulū prin feliurite plăceri și a neglijat spi-

ritulū, n'a adjunsū. Este de doritū ca și din națiunea nōstră celebră se easă odată unū attare bărbatū, și fără îndoelă potū eși mai mulți, dar suntū multe geniuri îngropate în adinculū bărbăriei. Aceste trebuie scōsse, curățite ca și diamantul, și pusse pe câmpiea cea nobilă a sciinței, pentru ca sa luminede preste celle întunecate. La unū attare gradū de perfeptiune pôte adjuge orī și cine, îndată ce are de basă virtutea moralitatea și activitatea. Nu oamenii dominați de pasiuni și suppuși la vițuri adjung la unū attare scopū.

DEMETRIŪ N. PREDA.

ARBORUL MAHOGONI.

În timpul nostru, mobilele salōnelor jōcā unū rolū fōrte mare. Fiecare omū voesce ca să aibe unū salon mobilatū; la noi mulți încă suntū modesti, și se mulțemescū cu mobile de nucē, dar în Francia și Anglia ómenii cerū mobile de Mahogoni (Acajou) sau Palissandru, pe cândū canapelele și șeturi de nucū, le pune în bucătăria. Colōrea lemnului Mahogoni este ócheșă închise și fōrte frumoșe; tărimea lui este deosebită, ellū e în stare a primi o poleale d'o deosebită frumusețe, și nu se strică de molii.

Lemnele acestea care formedă acum una din ramurile cele mai importante a comerciului maritimū între Europa și America, se afle în pădurile virgine (ne calcate încă de picior de om) ale țerrile tropicale din America, adecă în Cuba, Hait și Hinduoas. Arborul Mahogoni appartine la familia botanică ce se numesce *Cedrelacee*; trunchiul lui are o grosime de 4-5 picioare, dar tocmai dupe ce a ajunsū la vârsta de 150-200 de ani, ilū taia. Îndată dupe tăcture, lemnulū e galben-roșiorū, mai pe urme devine óchesū. Întrebuințarea lui datedă în Europa de 150 ani; în fie-care anū se transportă de la Honduras la Europa 5-6 miliōne picioare cubice d'acést lemn. Dar orașul Minetilan locuit de Indiani este acella unde comerciul cu lemnele de Mahogoni, este cell mai desvoltatū. Dar pentru acést comerciū este cerut, nu numai unū capital mare, ci și mulți lucrători; apoi fiindū că acolo în aceste clime, nu prea place Indianilor d'a munci, de aceia comercianții întrebuințedă feliurimi de miđloce spre a'și procura muncitori. Spre acést sfârșit imbată pe Indiani și în acéstă stare i îndemnă a cumpăra de la ei feliurimi de jucării și tot d'a-

una pentru o sumă mai mare de câtū pôte se plătescă. Când o dată Indianul a devenitū datornicū omului albū d'acolo, a și devenit selavul lui. Ellū, ne putândū plăti se îndatoredă, prin contract a munci unū anū, și a primi pentru acésta 6-8 Dolari (36-48 Zvantig] salariū pe lună; dar nici astă nu primesce în bani; căci din aste, plătesce datoria, apoi și vestmintele ce le priimesce se tragū tot din socotela lui; la sfârșitul anului cine n'a plătitū datoria lui, trebuie să lucrede încă. Dar pe cândū indianul muncesce, stăpānul are grije a' l' indemna la mai multa beutur'a lucrurilor spirtose, și la alte plăceri; pentru acésta; ellū se affundă din ce în ce mai multū în datorii, acum nu numai ellū, ci și soacia și tótă familia lui devine selavi comerciantului; fiindū că dupe legea d'acolo, tótă familia este respunsătore pentru datoriile făcute de către capul ei.

Când unū comerciant își a făcut astū felū de ce selavi dintre Indiani, i predă unū Intendant (vataf) care merge cu ei în pădure ca se taie Mahogoni; ei acolo își facū colibe și petrecū acolo mai tótă viațelor, tãind Mahogoni care îmbogățesce stăpānul lor; ellū vine rar în personă în pădure. Unū arborū de Mahogonū dă unū căstigiū de 50-60 dolari [20-25 galbeni aprōpe]. Iar trunchii dupe tăitura lorū, îi duce la nisce mōre cu ferestree (precum se afle și la noi în munți pentru scānduri de bradū) și acolo facū scānduri de Mahogoni, care le transportă în Europa pentru mobilarea salōnelor.

Eacă ce sōrtă triste este atārnată de aceste mobile lucsoșe, ce ne plac așia de multū însă-lōnele aristocratice!

B.